

Katarzyna Geryn

Historiografia Osieka Jasielskiego

Rocznik Kolbuszowski 15, 183-192

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Historiografia Osieka Jasielskiego

Osiek Jasielski to malownicza wieś położona nad rzeką Wisłoką. Administracyjnie należy do powiatu jasielskiego w województwie podkarpackim. Jest siedzibą gminy wiejskiej, która obejmuje osiem sołectw¹.

Początki miejscowości sięgają przełomu XIII i XIV wieku². Osada zyskała na znaczeniu za panowania króla Kazimierza III Wielkiego. W tym okresie weszła w skład dóbr monarszych³. W 1365 roku, decyzją władcy, Osiek Jasielski został lokowany jako miasto na prawie magdeburskim. Wkrótce w jego pobliżu wybudowano zamek, którego ślady zachowały się do chwili obecnej⁴. Miejscowość była ośrodkiem starostwa niegrodowego⁵. Jej upadek rozpoczął się w XVII wieku. Stanowiła własność szlachecką m.in. Branickich, Gawrońskich, Sanguszków, Gaszyńskich i Janiszewskich⁶. Po I rozbiórce Polski (1772 rok) Osiek Jasielski znalazł się pod zaborem austriackim. Po zakończeniu I wojny światowej (1918 rok) wrócił do Polski i utracił prawa miejskie⁷.

Parafia w Osieku Jasielskim została utworzona w 2. połowie XIV

¹ W skład gminy wchodzi sołectwa: Czekaj, Mrukowa, Osiek Jasielski, Pielgrzymka, Samokłęski, Świerchowa, Załęże oraz Zawadka Osiecka. Zob. strona internetowa gminy Osiek Jasielski, <http://www.osiekjasielski.pl/solectwa> [dostęp z 13 lutego 2015 r.].

² S. Zych, *Osiek Jasielski*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. XIV, red. E. Gigilewicz, Lublin 2010, kol. 889.

³ O przekazaniu osieckim dziedzicom Kłopotnicy w zamian za Osiek Jasielski traktuje dokument Kazimierza III Wielkiego z 1363 roku. Zob. *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, t. III, 1333-1386, wyd. i przypisami objaśnił F. Piekosiński, Kraków 1887, s. 162-164.

⁴ <http://www.osiekjasielski.pl/turystyka> [dostęp z 13 lutego 2015 r.].

⁵ M. Maciszewski, *Osiek*, w: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. VII, red. B. Chlebowski, W. Walewski, Warszawa 1886, s. 630.

⁶ S. Zych, kol. 890.

⁷ Tamże.

wieku z fundacji króla Kazimierza III Wielkiego⁸. Od powstania do 1786 roku znajdowała się w granicach diecezji krakowskiej⁹. W XVIII wieku, w wyniku rozporządzeń władz austriackich, zmieniła dotychczasową kościelną przynależność terytorialną. Wówczas włączono ją do nowo powołanej diecezji tarnowskiej¹⁰. Po kasacie wspomnianej diecezji w 1805 roku parafia osiecka weszła w skład diecezji przemyskiej¹¹. Od 1992 roku znajduje się w diecezji rzeszowskiej¹². Parafia należy do dekanatu dębowieckiego¹³.

Zabytkiem sztuki sakralnej wsi jest kościół pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego, wybudowany w XV wieku, przebudowany i konsekrowany około 1640 roku¹⁴. Jest on budowlą drewnianą o konstrukcji zrębowej, orientowaną, trzynawową, w typie bazylikowym, z nieco węższym prezbiterium zakończonym apsydą. Do świątyni przylegają dobudowane kruchta i wieża (dzwonnica) z nadwieszoną izbicą. Wystrój obiektu zdobią m.in. późnogotycka, kamienna chrzcielnica z XVI wieku, barokowe ołtarze z przełomu XVII i XVIII wieku oraz polichromia z XIX wieku¹⁵. Nowy, murowany kościół parafialny został wzniesiony w latach 1989-2000¹⁶. Konsekrowano go w 2000 roku. W jego wnętrzu znajduje się otaczany kultem późnogotycki obraz Pana Jezusa Przemienionego z XVI wieku¹⁷.

Historia Osieka Jasielskiego oraz jego dzieje kościelne nieraz zwracały uwagę uczonych. W niniejszym artykule odniesiono się do historiografii miejscowości oraz zamieszczono tytuły najistotniejszych dzieł, w których zawarto różnorodne wiadomości o niej. Obecny stan badań nad przeszłością Osieka Jasielskiego jest dość zadowalający. Trzeba tu jednak zaznaczyć, że gruntowne studia nad jego historią od niedawna stanowią przedmiot

⁸ Schematyzm diecezji rzeszowskiej 2010 rok, Rzeszów 2010, s. 261.

⁹ B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. I, Kraków 1998, s. 165.

¹⁰ 20 września 1783 r. postanowieniem cesarza Józefa II utworzono nową diecezję z siedzibą w Tarnowie (z galicyjskiej części diecezji krakowskiej). Decyzja ta została kanonicznie zatwierdzona przez papieża Piusa VI na mocy bulli *In suprema beati Petri cathedra* z 13 marca 1786 r. Zob. B. Kumor, *Diecezja tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji, 1786-1985*, Kraków 1985, s. 50-51.

¹¹ S. Zych, kol. 890.

¹² Diecezja rzeszowska została utworzona przez papieża Jana Pawła II bullą *Totus tuus Poloniae Populus* z 25 marca 1992 r.

¹³ Schematyzm diecezji rzeszowskiej 2010 rok, s. 260-262.

¹⁴ S. Zych, kol. 890; zob. strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa, <http://www.nid.pl> [dostęp z 13 lutego 2015 r.].

¹⁵ Strona internetowa diecezji rzeszowskiej, <http://www.diecezja.rzeszow.pl> [dostęp z 13 lutego 2015 r.].

¹⁶ S. Zych, kol. 890.

¹⁷ S. Zych, B. Walicki, *Osiek Jasielski. Przewodnik po kościelnych i emigracyjnych dziejach miejscowości*, Osiek Jasielski 2013, s. 67-68.

dociekliwości badawczej intelektualistów. Wszelkie kolejne inicjatywy wydawnicze będą uzupełniały i urozmaicały aktualny zbiór publikacji.

Każda rzetelna rozprawa naukowa powinna bazować na źródłach historycznych. Źródła pisane są dostępne w formie archiwalnej¹⁸ oraz drukowanej. W tym artykule wskazano tylko na materiały opublikowane. O Osieku Jasielskim wzmiankuje Jan Długosz w *Liber beneficiorum dioecesis cracoviensis*, który udostępniono drukiem w latach 1863-1864¹⁹. Dokument traktujący o miejscowości można odnaleźć w trzecim tomie *Kodeksu dyplomatycznego Małopolski*, który został wydany i objaśniony przypisami przez Franciszka Piekosińskiego w 1887 roku²⁰. Następną w kolejności pozycją wydrukowaną i będącą źródłem informacji o obecnej wsi jest *Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529* (tzw. *Liber retaxationum*), wydana przez Zofię Leszczyńską-Skrętową w 1968 roku²¹. Wiadomości o Osieku Jasielskim dostarcza *Lustracja województwa krakowskiego 1765*, wydana przez Alicję Falniowską-Gradowską w 1973 roku²². Cenną pozycją jest również trzeci tom *Dokumentów polskich z archiwów dawnego Królestwa Węgier*, wydany i opracowany przez Stanisława Andrzeja Srokę w 2003 roku²³ oraz *Radziwiłłowski Inwentarz dóbr hrabstwa żmigrodzkiego i starostwa osieckiego 1758-1760*, przygotowany do druku przez Ludwika Mroczkę, a opublikowany w 2004 roku²⁴.

Zagadnienia związane z Osiekiem Jasielskim ujmowano w różnorodnych pracach naukowych. Poniżej zaprezentowano ogólny wykaz opracowań, w których podjęto kwestie osieckie.

¹⁸ Dokumenty dotyczące Osieka Jasielskiego są przechowywane m.in. w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Archiwum Parafialnym w Osieku Jasielskim, Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Przemyślu – Delegatura w Rzeszowie oraz w zbiorach prywatnych. Zob. S. Zych, B. Walicki, s. 102-104.

¹⁹ J. Długosz, *Liber beneficiorum dioecesis cracoviensis*, t. I-III, w: *Opera omnia*, t. VII-IX, Kraków 1863-1864; zob. tenże, *Liber...*, t. I, w: *Opera omnia*, t. VII, Kraków 1863, s. 489.

²⁰ *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, s. 162-164; ukazał się także *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, t. III [Dokument elektroniczny], oprac. W. Domagalski, A. Kutrasiniński, A. Kutrasiniński, Łódź 2002.

²¹ *Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529* (tzw. *Liber retaxationum*), wyd. Z. Leszczyńska-Skrętowa, Wrocław 1968.

²² *Lustracja województwa krakowskiego 1765*, cz. 1, *Powiaty sądecki, szczyrzycki, biecki, czchowski oraz księstwa zatorskie i oświęcimskie*, wyd. A. Falniowska-Gradowska, Warszawa-Kraków 1973, s. 152-156.

²³ *Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier*, t. III, (*Dokumenty z lat 1481-1500*), wyd. i oprac. S. A. Sroka, Kraków 2003, nr 567.

²⁴ *Radziwiłłowski Inwentarz dóbr hrabstwa żmigrodzkiego i starostwa osieckiego 1758-1760*, do druku przygotował, wstępem i objaśnieniami uzupełnił L. Mrocza, Kraków 2004.

Publikacjami w całości poświęconymi dziejom miejscowości są dwie książki. W 2008 roku jako pierwsza ukazała się pozycja zatytułowana *Osiek Jasielski. 645 lat dziejów królewskiego miasta, parafii, starostwa, wsi i gminy* autorstwa Ludwika Mroczi²⁵. W 2013 roku wydano pracę *Osiek Jasielski. Przewodnik po kościelnych i emigracyjnych dziejach miejscowości* Sławomira Zycha i Bartosza Walickiego²⁶.

Najstarszym przekazem, w którym zamieszczono krótką wzmiankę o Osieku Jasielskim, jest dzieło Ewarysta Andrzeja Kuropatnickiego *Geographia albo dokładne opisanie Królestw Gallicyi i Lodomeryi* z 1786 roku²⁷. Zwięzłe informacje o ówczesnym miasteczku przedstawił Maurycy Maciszewski w siódmym tomie *Słownika geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* z 1886 roku²⁸. Hasło *osieckie starostwo* znalazło się na stronach jedenastego tomu dzieła *S. Orgelbranda encyklopedia powszechna z ilustracjami i mapami* z 1901 roku²⁹. Zwartą historię dawnego miasta zarysowano w drugim tomie *Miast polskich w tysiącleciu*, pod redakcją naukową Mateusza Siuchnińskiego, z 1967 roku³⁰. Hasło *Osiek Jasielski*, opracowane przez Sławomira Zycha, zostało również zamieszczone w czternastym tomie *Encyklopedii katolickiej* z 2010 roku³¹.

Godne uwagi wiadomości o miejscowości uwzględniono w dziełach odwołujących się do historii regionu. Ich zbiór wyznaczają m.in.: *Opis powiatu jasielskiego* Władysława Sarny z 1908 roku³², *Studia z dziejów Jasła i powiatu jasielskiego*, pod redakcją Józefa Garbacika, z 1964 roku³³, *Jasło oskarża. Zbrodnie hitlerowskie w regionie jasielskim 1939-1945*, pod redakcją naukową Stanisława Cynarskiego i Józefa Garbacika, z 1973 roku³⁴ czy *Ziemia jasielska naszą małą ojczyzną* Wiesława Hapa, wydana po raz

²⁵ L. Mrocza, *Osiek Jasielski. 645 lat dziejów królewskiego miasta, parafii, starostwa, wsi i gminy*, Kraków 2008.

²⁶ S. Zych, B. Walicki, s. 1-126.

²⁷ E. A. Kuropatnicki, *Geographia albo dokładne opisanie Królestw Gallicyi i Lodomeryi*, Przemyśl 1786, wyd. powtórne, Lwów 1858, s. 55.

²⁸ M. Maciszewski, s. 629-630; zob. także *Osiek*, w: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XV, cz. 2, red. B. Chlebowski, Warszawa 1902, s. 417.

²⁹ *Osieckie starostwo*, w: *S. Orgelbranda encyklopedia powszechna z ilustracjami i mapami*, t. XI, Warszawa 1901, s. 155.

³⁰ *Miasta polskie w tysiącleciu*, t. II, red. M. Siuchniński, Wrocław 1967, s. 374.

³¹ S. Zych, kol. 889-890.

³² W. Sarna, *Opis powiatu jasielskiego*, Jasło 1908 (passim).

³³ *Studia z dziejów Jasła i powiatu jasielskiego*, red. J. Garbacik, Kraków 1964 (passim).

³⁴ *Jasło oskarża. Zbrodnie hitlerowskie w regionie jasielskim 1939-1945*, red. S. Cynarski, J. Garbacik, Warszawa 1973 (passim).

pierwszy w 1998 roku³⁵. Trzeba również wspomnieć o pracy Jacka Guzika i Mieczysława Proski *Powiat jasielski* z 2000 roku³⁶.

Szereg istotnych faktów o parafii osieckiej zawierają schematyzmy diecezji krakowskiej, przemyskiej i rzeszowskiej³⁷. Ważne i ciekawe wiadomości o kwestiach religijnych można uzyskać, opierając się na dziełach Bolesława Kumora: *Diecezja tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji, 1786-1985* z 1985 roku oraz *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795* z lat 1998-2002³⁸ czy informatorze Wincentego Zaleskiego *Sanktuaria polskie. Katalog encyklopedyczny miejsc szczególnej czci Osób Trójcy Przenajświętszej, Matki Bożej i Świętych Pańskich* z 1988 roku³⁹. Cenne dane o osieckich duszpaste-rzach wnoszą prace Jana Szczepaniaka: *Katalog parafii i duchowieństwa diec. krakowskiej 1748*, opublikowany w 2006 roku, *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.)* z 2008 roku, a także *Katalog prepozytów i plebanów diec. krakowskiej z lat 1749 i 1784 oraz zawiślańskiej części diec. krakowskiej z 1776 r. z 2010 roku*⁴⁰.

Wartościowe treści o zabytkach wsi oraz fotografie obiektów zawierają różnorodne publikacje z zakresu sztuki. Jako pierwszy zabytkami regionu jasielskiego zainteresował się Stanisław Tomkowicz. Przygotowana przez niego na przełomie wieków XIX i XX praca została wydana dopiero w 2001 roku z inicjatywy Piotra i Tadeusza Łopatkiewiczów pod tytułem *Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu jasielskiego*⁴¹. Interesującymi opracowaniami są: drugi tom *Leksykonu drewnianej architektury*

³⁵ W. Hap, *Ziemia jasielska naszą małą ojczyzną*, Jasło 1998, 2014² (passim).

³⁶ J. Guzik, M. Proska, *Powiat jasielski*, Krosno 2000, s. 80-84.

³⁷ [Schematismus] *Elenchus universi venerabilis cleri saecularis et regularis eius partis dioecesis cracoviensis*, Kraków 1772-1786 (passim); *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioeceseos premisliensis, ritus latini* (od 1938 *Rocznik diecezji przemyskiej*), Przemyśl [przed] 1810-1990 (passim); *Schematyzm diecezji rzeszowskiej*, Rzeszów 1993-2014 (passim).

³⁸ B. Kumor, *Diecezja tarnowska* (passim); tenże, *Dzieje diecezji krakowskiej*, t. I, IV, Kraków 1998-2002 (passim).

³⁹ W. Zaleski, *Sanktuaria polskie. Katalog encyklopedyczny miejsc szczególnej czci Osób Trójcy Przenajświętszej, Matki Bożej i Świętych Pańskich*, oprac. M. i J. Łempiccy, Warszawa 1988, s. 331-332.

⁴⁰ J. Szczepaniak, *Katalog parafii i duchowieństwa diec. krakowskiej 1748*, Kraków 2006, s. 161; tenże, *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008; tenże, *Katalog prepozytów i plebanów diec. krakowskiej z lat 1749 i 1784 oraz zawiślańskiej części diec. krakowskiej z 1776 r.*, Kraków 2010, s. 159.

⁴¹ S. Tomkowicz, *Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu jasielskiego*, z rękopisów autora wyd. i własnymi koment. opatrzyli P. i T. Łopatkiewiczowie, Kraków 2001 (passim).

sakralnej Podkarpacia, pod redakcją Krzysztofa Zielińskiego, z 2011 roku⁴² oraz *Leksykon zabytków architektury Lubelszczyzny i Podkarpacia* Jacka Żabickiego z 2013 roku⁴³. Powinno się również zwrócić uwagę na pierwszy tom publikacji *Teka grona konserwatorów Galicyi Zachodniej* z 1900 roku⁴⁴ oraz książkę *Dzwony starodawne z przed r. 1600 na obszarze b. Galicji*, opracowaną przez kilku autorów, wydaną w 1922 roku⁴⁵. O sztuce sakralnej traktują Antoni Marchewka i Agnieszka Bogaczyk w pracy *Kapliczki przydrożne. Dziedzictwo kultury w gminie Osiek Jasielski* z 2002 roku⁴⁶. Należy także sięgnąć po wydawnictwo ilustrowane *Szlak dziedzictwa kulturowego w subregionie magurskim: Dębowiec, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski*, autorstwa m.in. Marka Maczugi, z 2008 roku⁴⁷.

Do toponomastyki Osieka Jasielskiego odwołują się przede wszystkim: Władysław Lubaś w *Nazwach miejscowości powiatu jasielskiego* z 1964 roku⁴⁸, Stanisław Rospond w *Słowniku etymologicznym miast i gmin PRL* z 1984 roku⁴⁹ oraz Kazimierz Rymut w *Nazwach miast Polski*, wydanych po raz pierwszy w 1980 roku⁵⁰. Warto też zajrzeć do ósmego tomu wydawnictwa *Nazwy miejscowe Polski. Historia – pochodzenie – zmiany*, pod redakcją Kazimierza Rymuta i Barbary Czopek-Kopciuch, z 2009 roku⁵¹.

W 2. połowie XIX wieku w Galicji rozpoczęła się emigracja zamorska w celach zarobkowych. Zjawisko to zaznaczyło się również w Osieku Jasielskim. Do tego zagadnienia ustosunkowali się Dorota Praszalowicz, Krzysztof A. Makowski oraz Andrzej A. Zięba w *Mechanizmach zamorskich migracji łańcuchowych w XIX wieku: Polacy, Niemcy, Żydzi, Rusini*.

⁴² *Leksykon drewnianej architektury sakralnej Podkarpacia*, t. II, red. K. Zieliński, Rzeszów 2011, s. 32.

⁴³ J. Żabicki, *Leksykon zabytków architektury Lubelszczyzny i Podkarpacia*, Warszawa 2013, s. 319.

⁴⁴ *Teka grona konserwatorów Galicyi Zachodniej*, t. I, Kraków 1900, s. 396-397.

⁴⁵ F. Kopera i in., *Dzwony starodawne z przed r. 1600 na obszarze b. Galicji*, na podstawie materiałów zebr. i oprac. przez F. Koperę, S. Tomkowicza oraz własnych zredagował i opatrzył wstępem T. Szydłowski, z rys. A. Olesia i W. Zarzyckiego, Kraków 1922, s. 63.

⁴⁶ A. Marchewka, A. Bogaczyk, *Kapliczki przydrożne. Dziedzictwo kultury w gminie Osiek Jasielski*, Osiek Jasielski 2002 (passim).

⁴⁷ M. Maczuga i in., *Szlak dziedzictwa kulturowego w subregionie magurskim: Dębowiec, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski*, Rzeszów 2008 (passim).

⁴⁸ W. Lubaś, *Nazwy miejscowości powiatu jasielskiego*, Kraków 1964 (nadb. *Studiów z dziejów Jasła*, s. 571-598).

⁴⁹ S. Rospond, *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*, Wrocław 1984, s. 272.

⁵⁰ K. Rymut, *Nazwy miast Polski*, Wrocław 1980, Wrocław 1987², s. 175.

⁵¹ *Nazwy miejscowe Polski. Historia – pochodzenie – zmiany*, t. VIII, red. K. Rymut, B. Czopek-Kopciuch, Kraków 2009, s. 171.

Zarys problemu z 2004 roku⁵². Ponadto tematyce tej poświęcona jest praca *Emigracja. Galicyjski sen o Ameryce*, pod redakcją Elżbiety Dudek-Młynarskiej, Łukasza Ożoga i Damiana Drąga, z 2012 roku⁵³. Konieczne jest także zwrócenie uwagi na szkic Sławomira Zycha i Bartosza Walickiego *Emigracja i opieka duszpasterska nad emigrantami w łacińskiej diecezji przemyskiej za rządów biskupa Józefa Sebastiana Pelczara* z 2010 roku⁵⁴. Problematykę stosunków etnicznych w interesującym regionie przedstawił Andrzej Potocki w książce *Żydzi w Podkarpackiem* z 2004 roku⁵⁵.

O działalności konspiracyjnej we wsi w okresie II wojny światowej informuje pamiętnik Genowefy Mróz-Rodek zatytułowany *Wspomnienia o żołnierzach Armii Krajowej z Placówki Osiek Jasielski („Osa”)*⁵⁶. Z historią Osieka Jasielskiego związana jest też publikacja Czesława Leosza *Ochotnicze Straże Pożarne w gminie Osiek Jasielski. (W zarysie historycznym)* z 2000 roku⁵⁷.

Osoby zainteresowane sferą oświatową w dawnym Osieku Jasielskim powinny sięgnąć po książkę Stanisława Kota *Szkolnictwo parafialne w Małopolsce XVI-XVIII w.* z 1912 roku⁵⁸ oraz artykuł Bolesława Kumora *Uwagi o szkolnictwie w regionie jasielskim od XVI do XIX wieku* z 1966 roku⁵⁹. Krótkie biogramy nauczycieli związanych z miejscowością znajdują się w pozycji *Słownik biograficzny nauczycieli w Małopolsce w latach II wojny światowej (1939-1945). Ofiary wojny, żołnierze, działacze konspiracyjni, nauczyciele w jawnym i tajnym szkolnictwie*, pod redakcją Jacka Chrobażyńskiego, z 1995 roku⁶⁰.

⁵² D. Prasałowicz, K. A. Makowski, A. A. Zięba, *Mechanizmy zamorskich migracji łańcuchowych w XIX wieku: Polacy, Niemcy, Żydzi, Rusini. Zarys problemu*, Kraków 2004 (passim).

⁵³ *Emigracja. Galicyjski sen o Ameryce*, red. E. Dudek-Młynarska, Ł. Ożóg, D. Drąg, Rzeszów 2012, s. 13-17.

⁵⁴ S. Zych, B. Walicki, *Emigracja i opieka duszpasterska nad emigrantami w łacińskiej diecezji przemyskiej za rządów biskupa Józefa Sebastiana Pelczara*, w: *Bogurodzica na ludzkich drogach życia. Praca zbiorowa*, red. B. Walicki, Sokołów Małopolski 2010 (passim).

⁵⁵ A. Potocki, *Żydzi w Podkarpackiem*, Rzeszów 2004, s. 121.

⁵⁶ G. Mróz-Rodek, *Wspomnienia o żołnierzach Armii Krajowej z Placówki Osiek Jasielski („Osa”)*, Jasło 1998.

⁵⁷ Cz. Leosz, *Ochotnicze Straże Pożarne w gminie Osiek Jasielski. (W zarysie historycznym)*, Osiek Jasielski 2000.

⁵⁸ S. Kot, *Szkolnictwo parafialne w Małopolsce XVI-XVIII w.*, Lwów 1912, s. 194.

⁵⁹ B. Kumor, *Uwagi o szkolnictwie w regionie jasielskim od XVI do XIX wieku*, „Małopolskie Studia Historyczne”, 9 (1966), z. 3-4, s. 133-138.

⁶⁰ M. Wieliczko, *Powiat Jasło*, w: *Słownik biograficzny nauczycieli w Małopolsce w latach II wojny światowej (1939-1945). Ofiary wojny, żołnierze, działacze konspiracyjni*,

Różne dane ekonomiczno-społeczne, gospodarcze czy handlowe zawiera *Księga adresowa Polski (wraz z W.M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa z lat 1926/27-1930*⁶¹.

Istotnych informacji oraz wskazówek o miejscowości dostarczają przewodniki turystyczne. Należą do nich: *Ilustrowany przewodnik po Galicyi, Bukowinie, Spiszu, Orawie i Śląsku Cieszyńskim*, opracowany przez Mieczysława Orłowicza w 1914 roku⁶², *Jaśło i okolice* oraz *Jaśło, Biecz i okolice. Informator turystyczny dla wycieczek młodzieżowych*, przygotowane przez Mieczysława Wieliczkę w 1966 i 1975 roku⁶³, *Jaśło i okolice* Artura Baty z 1996 roku⁶⁴, *Małopolska Południowo-Wschodnia. Przewodnik* Stanisława Kłosa z 1998 roku⁶⁵, *Przewodnik po Jaśle i Jasielszczyźnie* Wiesława Hapa z 2007 roku⁶⁶ oraz *Jaśło i okolice. Przewodnik* Jerzego Janusza Fąfary i Sylwii Tulik z 2013 roku⁶⁷.

Fascynujące i zajmujące artykuły o Osieku Jasielskim niejednokrotnie opublikowano na łamach prasy. Trzeba chociażby wspomnieć o czasopismach katolickich tj.: „Niedziela Rzeszowska”⁶⁸ czy „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”⁶⁹, a także dawnym piśmie diecezjalnym „Kronika Dyecezyi Przemyskiej”⁷⁰. Ciekawe wiadomości można odnaleźć w pół-

nauczyciele w jawnym i tajnym szkolnictwie, wstęp, oprac. i red. J. Chrobaczyński, Kraków 1995, s. 148-172.

⁶¹ *Księga adresowa Polski (wraz z W. M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa*, Warszawa 1926/27-1930 (passim).

⁶² M. Orłowicz, *Ilustrowany przewodnik po Galicyi, Bukowinie, Spiszu, Orawie i Śląsku Cieszyńskim*, wyd. K. Kwieciński, Lwów 1914, Krosno 2008⁴ (reprint wydania z 1919), s. 374.

⁶³ M. Wieliczko, *Jaśło i okolice*, Warszawa 1966; *Jaśło, Biecz i okolice. Informator turystyczny dla wycieczek młodzieżowych*, oprac. M.J. Wieliczko, Warszawa 1975.

⁶⁴ A. Bata, *Jaśło i okolice*, Krosno 1996.

⁶⁵ S. Kłos, *Małopolska Południowo-Wschodnia. Przewodnik*, Warszawa 1998.

⁶⁶ W. Hap, *Przewodnik po Jaśle i Jasielszczyźnie*, Jaśło 2007.

⁶⁷ J. J. Fąfara, S. Tulik, *Jaśło i okolice. Przewodnik*, Rzeszów 2013.

⁶⁸ „Niedziela Rzeszowska” (w latach 1998-2006 „Niedziela Południowa”) to dodatek regionalny do tygodnika katolickiego „Niedziela”. Ukazały się w nim m.in. artykuły: M. Barańska, *Ocalić od zapomnienia*, „Niedziela Rzeszowska”, 49 (2006), nr 47, s. 5; I. Fac, *Drewniane perełki*, tamże, 50 (2007), nr 33, s. 6; *Z życia diecezji*, oprac. B. Przekłosa, tamże, 51 (2008), nr 51-52, s. 2.

⁶⁹ B. Kumor, *Zanik i afiliacja parafii w archidiecezji sądeckiej, wojnickiej i prepozyturze tarnowskiej (1326-1782)*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, 11 (1964), z. 4, s. 101-103.

⁷⁰ *Sprawozdanie z działalności Związku katolicko-społecznego i połączonego z nim Bractwa N.M.P. Król. Kor. Pol. w dyecezyi przemyskiej*, „Kronika Dyecezyi Przemyskiej”, 11 (1911), z. 7-8, s. 433-434; *Sprawozdanie z pracy katolicko-społecznej w dyecezyi przemyskiej za czas od sierpnia r. 1911, t.j. od „Kongresu Maryańskiego”, urządzonego w Przemysłu, do czerwca r. 1914*, tamże, 14 (1914), z. 6, s. 410-411; J. Rąb, *Sześć wieków*

roczniku o kulturze chrześcijańskiej „Nasza Przeszłość”⁷¹, jak również w pismach regionalnych: „Nowe Podkarpacie”⁷², „Obiektów Jasielski”⁷³, „Rocznik Jasielski”⁷⁴ i „Rocznik Brzostowski”⁷⁵. Ponadto interesujące teksty zawierają m.in. gazety: „Nowiny”⁷⁶ oraz „Super Nowości”⁷⁷.

Na koniec warto wspomnieć, że pomocną publikacją, w której wymieniono m.in. pozycje traktujące o Osieku Jasielskim, jest *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeskiego z lat 1981-2009*⁷⁸.

We współczesnej dobie zainteresowanie badaczy historią małych miejscowości i lokalnych wspólnot parafialnych stale wzrasta. Potwierdzają to wspomniane wyżej dwie publikacje traktujące wyłącznie o Osieku Jasielskim. Należy podkreślić, że fakt ten jest korzystnym zjawiskiem. Po takie pozycje naukowe mogą bowiem sięgać zarówno osoby chcące poszerzyć swą wiedzę o przeszłości terenów, z których się wywodzą, jak i uczeni zaabsorbowani dziejami danego regionu.

Historiography of Osiek Jasielski

Osiek Jasielski is a picturesque village in Podkarpacie. Its origins date back to the turn of the thirteenth and fourteenth centuries. The par-

rozwoju sieci dekanalnej w diecezji przemyskiej (1385-1984), tamże, 71 (1985), z. 5-6, s. 132-139.

⁷¹ R. Brykowski, *Drewniana architektura kościelna diecezji przemyskiej*, „Nasza Przeszłość”, 46 (1976), s. 53-100; M. Kornecki, T. Chrzanowski, *Zabytki plastyki gotyckiej w diecezji przemyskiej*, tamże, s. 101-140.

⁷² M. Miśkiewicz, *Piękno w drewnie ukryte*, „Nowe Podkarpacie”, 35 (2005), nr 33, s. 9; też, *Remont wiekowego kościoła*, tamże, 36 (2006), nr 42; też, *Trwa remont wiekowego kościoła*, tamże, 36 (2007), nr 42; też, *Zęby w kościelnych ścianach*, tamże, 38 (2008), nr 12; też, *Tajemnicze odkrycie w kościelnej krypcie*, tamże, 38 (2008), nr 51-52, s. 23.

⁷³ Kp, *Tajemnica kościelnej krypty*, „Obiektów Jasielski”, 2008, nr 21.

⁷⁴ M. Wieliczko, *O najdawniejszych drogach w dorzeczu górnej Wisłoki*, „Rocznik Jasielski”, 5 (2003), s. 29-34; J. Twaróg, *Banki w powiecie jasielskim w latach 1939-1995*, tamże, s. 63-78; A. Laskowski, *„Hałas jak w Osieku na jarmarku”*. *Zapomniana karta z dziejów Osieka Jasielskiego*, tamże, 7 (2012), s. 11-22.

⁷⁵ J. Reczek, *Wykaz dokumentów dotyczących regionu jasielskiego przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Przemyślu*, „Rocznik Brzostowski”, 1 (1993), s. 100-106.

⁷⁶ M. Dybaś, *Pod ołtarzem znaleziono szczątki*, „Nowiny”, 2008, nr 237; E. Gorczyca, *Kości pod posadzką, zęby w ścianie*, tamże, 2008, nr 253; E. Wawro, *Osiek Jasielski – Kościółek pełen tajemnic*, tamże, 2009, nr 152.

⁷⁷ A. Frączek, *Remont zabytku ujawnił tajemnicę*, „Super Nowości”, 2006, nr 197; *Ars, Chcemy przebadać wnętrze kościółka*, tamże, 2007, nr 223; Wz, *Malowidła w zabytkowym kościółku odzyskują dawny blask*, tamże, 2009, nr 129.

⁷⁸ *Bibliografia województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeskiego, Rzeszów 1981-2009 (passim)*.

ish was established in the second half of the fourteenth century on the basis of the foundation of King Kazimierz III the Great. The history of the village and the parish often became a subject of interest of scholars. The article presents the historiography of Osiek Jasielski and the titles of the most important works, which included a variety of information about it. The current state of the research on the history of the village is satisfactory. It should be noted, however, that it was not until recently that a thorough study of its history became the subject of the research. Any subsequent publishing initiatives will supplement and add variety to the current collection of publications.